

General maior (r)
Prof. univ. dr. Eugen E. POPESCU

DREPT INTERNAȚIONAL UMANITAR

**Dreptul conflictelor armate
Dreptul războiului**

Universul Juridic
București
-2011-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2011, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNȘOȚIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPESCU, EUGEN E.

Drept internațional umanitar - Dreptul conflictelor armate -

Dreptul războiului / general maior(r) profesor universitar dr. Eugen

E. Popescu. - București : Universul Juridic, 2011

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-549-9

341.3(075.8)

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.665**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**

DISTRIBUȚIE:

tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

LISTA DE ABREVIERI

ANM	Arme de Nimicire în Masă
ANZUS	Tratatul încheiat în septembrie 1951, la San Francisco între SUA, Regatul Unit, Franța, Australia, Noua Zeelandă, Filipine, Thailanda și Pakistan.
CDI	Comisia de Drept Internațional
CED	Comisia Europeană a Dunării
CEDO	Curtea Penală a Drepturilor Omului
CENTO	Organizația Pactului Central sau Pactul de la Bagdad încheiat în 1955, între Regatul Unit, Iran, Irak, Turcia și Pakistan; în anul 1979, când s-a autodesființat.
CIJ	Curtea Internațională de Justiție
CIRC	Comitetul Internațional al Crucii Roșii
CPI	Curtea Penală Internațională
CSCE	Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa
DIU	Drept internațional umanitar
ECOSOC	Consiliul Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite
EURODAC	Sistemul European de Identificare a Amprentelor
FMI	Fondul Monetar Internațional
GATT	Acordul General pentru Tarife și Comerț
ICNUR	Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
INTERPOL	Organizația Internațională de Poliție Criminală
NATO	Organizația Atlanticului de Nord (abreviere în engleză - North Atlantic Treaty Organization și OTAN - Organization du Traite de l'Atlantique du NORD, prescurtarea în franceză)
OIM	Organizația Internațională a Muncii
OKW	Înaltul Comandament al Armatei Germane
ONG	Organizațiile neguvernamentale
OIR	Organizația Internațională pentru Refugiați
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OUA	Organizația Unității Africane
TMN	Consiliul de Control la Tribunalele Militare de la Nürnberg
TPI	Tribunalul penal internațional pentru Rwanda
UE	Uniunea Europeană
UNCTAD	Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare
UNESCO	United Nations Education, Science and Culture Organization; Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Cultură a fost fondată la 16 noiembrie 1945 și are sediul în Paris

ARGUMENT

În literatura de specialitate, această *ramură de drept internațional public se identifică cu denumirea de drept internațional umanitar, drept al războiului, drept al conflictelor armate sau drept aplicabil conflictelor armate*. Care ar putea fi oare termenul cel mai potrivit? După unii autori ar trebui să se facă distincție riguroasă între aceste denumiri. Ideea pleacă de la interzicerea prin Carta ONU a războiului de agresiune și, prin urmare, noțiunea de război nu mai trebuie uzitată sau cel puțin trebuie evitată. Eliminarea războiului se prezintă ca un ideal pentru omenire, greu de atins, cel puțin în vremurile pe care le trăim; războaiele continuă să existe, ele nefiind radiate din viața societății.

Termenii de *dreptul conflictelor armate și/sau dreptul aplicabil conflictelor armate*, reprezentat de Tratatul de la Haga, au fost creați pentru a înlocui termenul de *drept al războiului* din limbajul clasic. Termenii sunt folosiți în mod curent de unii autori, care apreciază, în mod cât se poate de justificat spunem și noi, că noțiunile de conflict armat și război sunt sinonime. În ultima perioadă, specialiștii au introdus termenul de *drept internațional umanitar*, adăugând termenului de *drept umanitar* de la Geneva, pe cel de *internațional*.

În ce ne privește, achiesăm părerilor acelor care conservă denumirea de **drept internațional umanitar** ca fiind cea mai potrivită noțiunii în discuție, atât în înțelesul larg, cât și în actualele împrejurări în care conviețuiesc statele și comunitatea internațională în ansamblul său. Această denumire sugerează mai bine apartenența acestei ramuri de drept, la dreptul internațional public, esența sa de protector al victimelor războaielor, dar sugerează mai puțin faptul că protecția juridică pe care o oferă, se referă numai în cazuri de conflict armat (război).

De aceea, în lucrarea de față, am folosit termenul de drept internațional umanitar, pentru a dovedi constanță și a nu deruta pe cititori. Considerăm că utilizarea oricăruia din cei patru termeni este cât se poate de corectă, dacă *însunează ansamblul regulilor de drept de natura cutumiară sau convențională, aplicabile în caz de conflict armat, internațional sau neinternațional, relațiilor dintre state, ca subiecte de drept internațional și, care se referă la forțele implicate, desfășurarea operațiunilor și a metodelor de luptă armată, utilizarea armamentelor și a tehnicilor militare, precum și la protecția victimelor, directe și indirecte ale războaielor*.

Dreptul internațional umanitar este, cum practica o dovedește, o ramură a dreptului internațional public în plină evoluție și foarte actuală. Dacă războiul nu a putut fi înlăturat din viața socială, dreptul internațional umanitar este un instrument de măsură între ceea ce este permis și ceea ce este interzis. El operează cu norme, principii, instituții și instrumente specifice, potrivit, dacă suntem riguroși din punct de vedere științific, celor trei domenii ale sale:

- ***dreptul războiului sau al conflictelor armate (internaționale și neinternaționale);***
- ***dreptul umanitar propriu-zis;***
- ***dreptul internațional penal.***

Noțiunea de drept internațional umanitar înglobează așadar, domeniul dreptului de la Haga al războiului, al conflictelor armate sau aplicabil conflictelor armate, dreptului umanitar sau dreptului de la Geneva și pe cel al dreptului internațional penal. Dreptul internațional umanitar alcătuiește o parte importantă a dreptului internațional public și cuprinde acele reguli care, în timp de conflict armat, sunt destinate să protejeze atât combatanții, cât și persoanele care nu iau sau nu mai iau parte la ostilități și, să limiteze, utilizarea mijloacelor și metodele de război. El reprezintă ansamblul de reguli internaționale, izvorâte din tratate sau cutume, care sunt special destinate rezolvării problemelor de natură umanitară, rezultate direct dintr-un conflict armat, fie de ***natură internațională***, fie de ***natură neinternațională***. Din rațiuni umanitare, aceste reguli restrâng dreptul părților la conflict, de a utiliza mijloace și metode de război la libera lor alegere și protejează persoanele și bunurile afectate sau care ar putea fi afectate de conflict.

Preocuparea comunității internaționale pentru protejarea victimelor s-a situat în ultimul timp în prim planul acțiunilor internaționale, dat fiind creșterea constantă a numărului de persoane ce cad victime împrejurărilor conflictelor armate, din ce în ce mai destructive, precum și sensibilității celor care vin în ajutorul victimelor de război. Latura militară a dreptului internațional umanitar este obiect de studiu și practică pentru forțele armate ale statelor implicate în conflicte armate. Nu ne vom ocupa în volumul de față de acest aspect, decât în măsura în care conflictul militar are relevanță asupra celorlalte planuri așa zise civile.

Dacă analizăm conflictele cu caracter intern, în care se confruntă forțe guvernamentale și insurgente, mai ales cele etnice și religioase, nu există nici un fel de rețineri sau control în exercițiul violenței și, din păcate, aproape nici un fel de punitate pentru cei ce comit crime împotriva umanității sau crime de război. Situațiile când autoritățile statale scapă de sub control desfășurarea evenimentelor, au impus apelarea la organizațiile umanitare din țara respectivă, pentru ca acestea să cheme la moderație și la respectarea dreptului internațional umanitar și drepturilor omului, soluție care s-a dovedit în mare parte falimentară și ineficientă, cel puțin până în momentul de față. La orizont, apare un alt pericol și mai înspăimântător, războiul terorist, cel mai hidos flagel, care folosește drept arme trupuri nevinovate de copiii, femei, bătrâni. Probleme cu totul speciale apar atunci când într-un conflict internațional intervin forțe armate din exterior, inclusiv sub egida Consiliului de Securitate, NATO, UEO etc.

Dacă până în august 1999 Consiliul de Securitate al ONU a refuzat să se angajeze oficial în acțiuni umanitare, în 1999 acesta elaborează și promulgă un document intitulat „*Respectarea Dreptului internațional umanitar de către forțele Națiunilor Unite*”, intrat în vigoare la 12 august 1999. Aplicarea acestui document, precum și a altora ce conțin și prevederi referitoare la conflictele fără caracter internațional nu a ameliorat soarta victimelor de război și a suferințelor umane în general. Mai mult, s-a pus în circulație noul concept de „pierderi colaterale” pentru tabăra adversă, întrucât pentru forțele proprii se utilizează termenul de „pierderi zero”. „Pierderile colaterale” sunt rezultatul nu atât al

operațiilor militare desfășurate conform normelor și principiilor de drept internațional umanitar, cât mai ales, al nerespectării acestora.

Trebuie să spunem că acest concept nu este admis de dreptul internațional umanitar. Pierderile colaterale nu pot fi o scuză sub pretextul că „se mai întâmplă”, așa este la război, conform maximei din dreptul roman - *a la guerre comme a la guerre*¹; normele de drept internațional umanitar sunt prescripții precise, atât în ceea ce privește obiectivele militare, cât și în ceea ce privește populația civilă, bunurile au caracter civil, inclusiv bunurile culturale și cele indispensabile supraviețuirii populației.

Protecția internațională umanitară a victimelor războaielor se pune și pe un alt plan. Omul este un produs al naturii, iar mediul natural reprezintă condiția esențială a existenței sale. În 1996, Federația Internațională a Societăților de Cruce Roșie și Semiluna Roșie, împreună cu alte organizații neguvernamentale au elaborat un Cod de conduită în cazul operațiunilor de ajutorare în caz de dezastru. Protecția victimelor inundațiilor catastrofale, care au afectat zone întregi ale globului, inclusiv România, cutremurelor de pământ catastrofale, incendiilor de păduri devastatoare, secetelor prelungite, uraganelor și taifunurilor, care au bătut coastele a numeroase state, pericolul exploziilor reactoarelor centralelor nucleare-electrice ca urmare a unor cataclisme naturale (situația din luna martie 2011, din Japonia)², aduc la ordinea zilei necesitatea eficientizării acțiunilor umanitare, a elaborării unui cadru juridic mereu actual, care să acopere toate aspectele operațiunilor de ajutorare, de la logistică la asistență medicală. Despre aceste ultime aspecte însă, poate ne vom ocupa într-o altă lucrare viitoare.

Într-o lume a globalizării, pericolele care pândesc individul ce cade victimă nedreptăților sociale au un numitor comun, nerespectarea frontierelor naționale. Declarația Universală a Drepturilor omului, din 10 decembrie 1948, piatra de temelie a dreptului internațional al drepturilor omului, a enunțat pentru prima dată sensul comunității internaționale într-un „ideal comun ce trebuie atins de toate popoarele și toate națiunile” în domeniul drepturilor omului. În contextul celorlalte ramuri ale dreptului internațional, drepturilor omului și dreptul internațional umanitar, creionează imaginea de ansamblu a regulilor juridice și a instituțiilor create de-a lungul timpului, pentru protecția ființei umane față de arbitrarul autorităților și a pericolelor care o amenință, inclusiv pe timp de război.

Cunoscut ca perioada cu cea mai dinamică și densă în derulare a faptelor istorice, secolul al XX-lea, care nu este lipsit de conflicte armate, a cunoscut o dezvoltare contradictorie și complexă, fericită, dar în același timp dramatică prin consecințele proceselor și fenomenelor istorice derulate în plan economic, social – politic, militar ori spiritual.

Fără îndoială omenirea a cunoscut cea mai spectaculoasă evoluție, realizând cel mai ridicat nivel al dezvoltării economice și culturale. La polul opus, în acest secol al extremelor, sute de milioane de oameni au căzut și cad victime războaielor, consecințelor negative ale revoluțiilor din domeniul economic, politic, tehnico-științific, discriminărilor, epurărilor politice, etnice sau religioase, intoleranțelor de tot felul, abuzului de putere, economici subterane, organizațiilor criminale, corupției etc.

¹ La război ca la război – Această maximă este o expresie de justificare a războiului, în sensul că lupta armată permite distrugeri de obiective civile și provocări de mari pierderi de vieți omenești, inclusiv din rândul populației civile; urmând această maximă, se încalcă dreptul umanitar, legile și cutumele războiului.

² La data elaborării volumului nu se cunoștea mai mult despre această situație.

Vorbind de victimele conflictelor armate, trebuie să vorbim și de speranță, încredere, înțelegere, toleranță, umanitarism și sensibilitate la suferințele oamenilor. Victimele au devenit atât de numeroase, diversificate și complexe, încât statele mici și chiar cele mai puternice ale lumii actuale, nu-și pot proteja cetățenii pentru a nu ajunge în postura de a fi asistați și protejați sau atunci când au ajuns în această situație să poată să le ofere ajutoare oportune și eficiente.

Destinul omenirii trebuie gestionat împreună de comunitatea internațională. De aceea în marele front comun al forțelor internaționale angajate în protecția victimelor sunt angrenate în primul rând statele ca subiecte primare ale dreptului internațional, organizații guvernamentale și neguvernamentale, dar și o serie de oameni de știință și cultură, politicieni, militari, economiști, juriști, filozofi etc., adânc sensibilizați de nedreptățile suferite de semenii. Drumul este bun dar pașii făcuți sunt mici. Opinia publică trebuie să fie mai activă, și pe tărâmul luptei contra celor ce provoacă victime omenirii. Tot mai mulți oameni și, în primul rând tineretul, trebuie să cunoască instituțiile de drept internațional, normele și regulile elaborate și convenite de state în domeniu de care ne ocupăm, pentru a se alătura în deplină cunoștință de cauză, efortului internațional de prevenire, asistență și protecția victimelor.

Volumul de față a fost elaborat din nevoia de a pune la dispoziția celor interesați un pachet de informații care să inițieze în acest domeniu pe studenți, dar să ofere și o bază științifică pentru cei ce doresc să aprofundeze, modul în care principiile, standardele și instituțiile dreptului internațional public, organizațiile interguvernamentale și neguvernamentale, protejează victimele conflictelor armate, într-o lume globalizată, complexă și contradictorie.

Lucrarea noastră se vrea un studiu științific cu caracter juridic, în domeniul dreptului internațional umanitar, propunându-și, ca obiective:

- ***cunoașterea principiilor fundamentale, a normelor și instituțiilor juridice de drept internațional umanitar;***

- ***analiza principalelor instrumente juridice internaționale în domeniu, în contextul evoluției reglementărilor și cerințelor internaționale, de ansamblu, în epoca contemporană;***

- ***dezvoltarea gândirii juridice și înțelegerea instituțiilor de drept internațional umanitar în raport cu instituțiile juridice studiate în cadrul celorlalte discipline ale dreptului.***

Încercăm să dovedim, că scopul dreptului internațional umanitar, în sens obiectiv, nu este cel de a interzice războiul, ci de a-i reduce urmările distructive, de a diminua suferințele ce le cauzează și acel „rău superfluu” produs ca urmare a utilizării armamentului specific conflictelor armate și, de a elimina pierderile și pagubele inutile, deci de a asigura protecția juridică internațională umanitară a bunurilor, beligeranților și nebeligeranților, vizând în principal:

- *utilizarea și protecția forțelor;*
- *restricționarea folosirii unor arme și tactici de război;*
- *protecția juridică a civililor și a bunurilor care nu sunt obiective militare în perioade de război;*
- *jurisdicția penală internațională.*

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA CONCEPTUL DE RĂZBOI

Secțiunea I

Definiția războiului

Orice demers serios despre obiectul și problematica dreptului internațional umanitar începe în mod firesc cu referiri, fie ele cât de sumare, la paradigma *războiului*. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât persoanele cărora li se adresează normele, regulile ori instituțiile sale, cunosc puțin (cu excepția militarilor și câtorva istorici) despre acest fenomen social-politic foarte complex. Tineretul studios trebuie informat atât cu noțiunile de bază ce privesc acest fenomen, cât și cu regulile generale, normele, principii și instituțiile ce-l reglementează. *Războiul* – spunea Niccolo Machiavelli - *este o treabă a celor tineri și ei sunt cei mai în măsură să vorbească despre el, căci ei sunt cei mai capabili să-l ducă la bun sfârșit.*¹

Importanța cunoașterii fenomenului de care ne ocupăm nu necesită prea multe explicații. Marii gânditori ai umanității au lăsat numeroase studii și aprecieri cu valoare de adevăr și în zilele noastre. „*Războiul este o problemă de importanță vitală pentru stat, domeniu al vieții și al morții, calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire. E neapărat necesar să fie studiat temeinic.*”²

Subliniind complexitatea fenomenului război, *Heraclit din Efes* spunea că „*Războiul este părintele și regele tuturor lucrurilor; pe unii îi face zei, pe alții oameni, pe unii robi, pe alții liberi*”, după scopurile pe care le urmăresc.

La rândul său *Napoleon Bonaparte*, recunoscut ca cel mai de seamă strateg militar al epocii moderne spunea că „*Războiul este totul, artă și creație*”; se subliniază aici, nu numai caracterul social, multilateral și total al angajării tuturor forțelor ei, și latura spirituală, artistică și creatoare, care aparține desigur personalităților ce pregătesc și duc războaiele.

Dimensiunea, rolul și funcțiile războiului au fost ilustrate în cel mai expresiv mod, de către *Carl von Clausewitz*, care prin celebra sa definiție a concluzionat că războiul este *o continuare a politicii cu alte mijloace, și anume, cu mijloace violente*. Politica exercită o puternică presiune fizică asupra adversarului, utilizând forța armată, cu scopul principal de a aduce adversarul din nou la masa tratativelor (negocierilor) și a obține în urma războiului, avantajele pe care și le-a propus.

Politica recurge la război numai atunci când și-a epuizat toate mijloacele nonviolente, războiul fiind ultima soluție, *ultima ratio*. Așadar, războiul este strâns legat de interesele politice și nu de o anumită conjunctură sau blocajul unei situații strategice ori de alți factori aleatori.

¹ Niccolo Machiavelli, *Arta războiului*, Editura ANTET, p. 72.

² Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura AURELIA, Oradea, 1996, p. 3.

Indiferent de unele opinii mai recente, considerăm că războiul nu poate fi decupat din sfera politicii. Din această cauză, el nu poate fi exclus din viața socială, decât prin eliminarea sau neutralizarea politicii care l-a generat și întreținut. *Immanuel Kant* considera că soluția eradicării războaielor era aceea a *Statului cosmopolit universal*. În zilele noastre fenomenul *globalizării* poate fi socotit ca o nouă modalitate de a realiza acel stat cosmopolit de care vorbea Kant.

Întrebarea firească ce se pune este aceea dacă globalizarea într-o viziune ceva mai simplificată, poate elimina din viața internațională actuală, războaiele dintre state. Răspunsul nu este ușor de dat. Corelația *globalizare – război* este un subiect incitant, destul de generos, dar foarte complex și care face obiectul unei analize de sine stătătoare.

Dintr-o altă perspectivă, așa după cum am menționat și noi în volumul *Drept internațional public*, Editura Alma Mater, Sibiu, 2007, tot mai mulți autori consideră că *suveranitatea* este principala cauză a războaielor și că renunțarea la ea sau diminuarea acesteia, ar putea însemna eliminarea cauzelor războaielor.

Numeroasele teorii ale *suveranității limitate* pun în evidență faptul că, într-adevăr, limitarea suveranității statelor, contribuie la eliminarea războaielor dintre state, dar în același timp, acest proces generează și slăbirea statelor, care devin astfel pradă mai ușoară în calea agresiunii. Cunoscutul politolog și istoric *Francis Fukuyama* susține că, în general, politica mondială, mai ales după cel de-al doilea război mondial a fost aceea de a slăbi statul, situație care nici pe departe nu a generat înlăturarea cauzelor conflictelor sociale internaționale, ci dimpotrivă: „*Slaba guvernare subminează principiul suveranității, pe baza căruia s-a constituit ordinea internațională post-westfaliană. Iar acest lucru se întâmplă pentru că problemele pe care le generează statele slabe pentru ele însele și pentru altele, măresc enorm probabilitatea ca altcineva din sistemul internațional să caute să intervină în afacerile lor pentru a rezolva problemele cu forță*”.¹

Războiul este strâns legat de state de atributul lor fundamental – *suveranitatea*. Tocmai slăbirea și falimentarea unor state generează în comunitatea internațională sărăcie, criminalitate crescută, consumuri de droguri, terorism și război. Parafrazându-l pe autorul citat, tendința politicii mondiale a fost aceea de a slăbi statalitatea.

Datorită faptului că în sec. al XX-lea unele state erau prea puternice, tiranizau propria populație și comiteau acte de agresiune împotriva vecinilor, mai slabi, care le opuneau o rezistență scăzută. Sfârșitul războiului rece a multiplicat numărul statelor slabe, aflate în căutarea identității democratice și, care se găsesc în procesul de construire a suveranității, de întărire a instituțiilor proprii de guvernare. „*Aceste state slabe au început să reprezinte amenințări la adresa ordinii internaționale pentru că sunt surse de conflicte și încălcări grave ale drepturilor omului, precum și pentru că au devenit potențiale terenuri fertile pentru noul gen de terorism, care poate ajunge până în lumea dezvoltată*”.² Iată de ce, se consideră că după evenimentele din 11 septembrie 2001, obiectivul fundamental al politicii mondiale, pentru evitarea războiului, ar trebui să fie acela de a găsi modalitățile întăririi statalității, a suveranității statelor.

¹ Francis Fukuyama, *Ordinea mondială în secolul XXI*, Editura Antet XX Press, 2004, p. 24.

² Francis Fukuyama, *Construcția statelor*, Editura ANTET, 2004, p. 126-127.

În literatura de specialitate se găsesc numeroși autori care au încercat definirea războiului pe baza unor criterii mai mult sau mai puțin obiective. Ei au pornit în analizele făcute de la originea și caracterul acestui fenomen, punând în evidență factorii care îl determină, condiționează și influențează.

Unii socotesc războiul ca fiind generat de însăși *natura omului*, care se naște cu spirit agresiv, care se manifestă în planul social în anumite condiții (teoriile clinice); alții consideră războiul, un rău necesar, un *stimulent* al progresului social și tehnologic, al însănătoșirii spirituale a popoarelor, a realizării și instaurării ordinii în viața socială internă și internațională. Marxiștii definesc războiul ca pe un fenomen social complex și contradictoriu, apărut odată cu *statornicirea relațiilor de proprietate privată, a claselor sociale antagoniste și a statului*.

Dicționarele, în marea lor majoritate, *definesc războiul ca un conflict armat (de durată) între două sau mai multe grupuri, categorii sociale sau state, pentru realizarea unor interese economice și politice*. Este o definiție corectă dar, după părerea noastră destul de sumară și insuficientă pentru cei ce studiază dreptul internațional umanitar.

Achiesăm la opiniile potrivit cărora **războiul - ca instrument al politicii - este forma cea mai violentă de manifestare a conflictului social, între grupuri mari de oameni, organizate din punct de vedere militar (structuri organizaționale), care folosesc lupta armată pentru atingerea scopurilor urmărite, ceea ce imprimă acestui fenomen un puternic caracter distructiv.**

Așadar, războiul nu este o simplă ciocnire de forțe ci, o confruntare violentă de cea mai mare amploare, existând în exclusivitate în spațial social; războiul nu este nici o „răfuială” între un număr restrâns de persoane rivale ci, o confruntare violentă între grupuri mari de oameni, care dispun de organizare militară, forțe și mijloace capabile să ducă lupta armată; de asemenea, nici un alt conflict social nu produce distrugerii catastrofale ca războiul.

Considerăm că *termenul de război* este sinonim cu cel de *conflict armat*. Unii dau termenului de conflict armat înțelesul unui tip de conflict social de mai mică amploare, în care una din părțile beligerante, cu toate că dispune de forțe armate organizate, beneficiază de opțiunea de a da o ripostă armată. Fără a intra în detalii, arătăm numai faptul că similitudinea dintre termenii *război* și *conflict armat* este aproape unanim acceptată în literatura militară și juridică internațională de specialitate, chiar dacă în ce privește obiectivele demersului nostru, se face distincție între dreptul războiului și dreptul conflictelor armate. Această distincție este operabilă mai mult pentru a se pune mai bine în evidență cele două instituții fundamentale ale dreptului internațional umanitar: *dreptul de la Haga și dreptul de la Geneva*.

Revenind la definirea războiului, trebuie arătat faptul că maniera de a-l defini prezentată mai sus, nu exclude formula războiului ca o continuare a politicii cu mijloace violente a lui Clauzewitz, care este o expresie reală și esențială. Considerăm că războiul trebuie privit în continuare ca fenomen **social-istoric, o continuare a politicii cu alte mijloace, o confruntare violentă, între toate componentele activităților sociale fundamentale: politica economică, psihologică, morală, tehnologică, ideologică, informațională etc.**, având ca **element central confruntarea militară – lupta armată – ca instrument al promovării intereselor politicii**.